

Täysistunto

Torstai 12.1.2023 klo 16.00—17.59

3. Lakialoite laiksi perusopetuslain 11 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 61/2022 vp Pia Kauma kok ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pyydän siirtymään salin ulkopuolelle muita keskusteluja käymään, jos niihin on tarvetta, ja jatketaan täällä salissa asioiden käsittelyä.

Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Kauma, olkaa hyvä. [Hälinää] — Ennen kuin aloitatte, edustaja Kauma, pyydän nyt todellakin, että siirrytte muita keskusteluja käymään salin ulkopuolelle, jotta täällä voidaan keskittyä näihin asioihin, kiitoksia. — Olkaa hyvä.

Keskustelu

17.01 **Pia Kauma kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kannan huolta suomalaisten kielitaidon kaventumisesta. Tässä lakialoitteessa on kyse kieltenopetuksen järjestämisestä etäopetuksena joustavammin kuin se tällä hetkellä on mahdollista. Esitän, että perusopetukseen kuuluvien vieraiden kielten opetus voitaisiin jatkossa järjestää etäyhteyksin ilman koulun henkilökuntaan kuuluvan valvojan läsnäoloa ja siten, että oppilas voisi osallistua opetukseen huoltajan luvalla myös esimerkiksi kotoa käsin. Teknisesti lakimuutos toteutettaisiin momenttilisäyksellä perusopetuslain 4 luvun 11 §:ään, jolla mahdollistettaisiin vieraiden kielten opetuksen järjestäminen osaksi tai kokonaan etäopetuksena.

Arvoisa puhemies! Englannin kieli on noussut entistäkin vahvempaan asemaan Suomessa opiskeltavien vieraiden kielten joukossa. Sen sijaan muiden kielten osaaminen on valitettavasti kaventunut jo pitkään. Kielten painoarvoa perusopetuksessa on kevennetty 80-luvun puolivälistä alkaen sekä vapaavalintaisten että pakollisten kielten osalta. Tämä kehitys näkyy myös peruskoululaisten ainevalinnoissa. Opetushallinnon tilastojen mukaan vuonna 2010 B2-tason ranskan kieltä opiskeli noin 5 900 yläasteikäistä oppilasta, mutta vuonna 2020 vastaava luku oli enää 3 200 oppilasta. B2-tason ranskanopiskelijoiden määrä on toisin sanoen laskenut yläasteilla kymmenessä vuodessa yli 45 prosenttia. Vastaava negatiivinen kehitys on ollut nähtävissä myös muiden vieraiden kielten oppilasmäärissä. Vieraiden kielten opiskelu mahdollisimman varhain on tärkeää paitsi hyvän ja vankan kielipohjan saavuttamiseksi myös siksi, että usein peruskoulussa aloitettuja kieliopintoja jatketaan myös toisen asteen opinnoissa. Valitettavaa onkin, että vähentynyt kieltenopiskelu peruskouluissa näkyy selkeästi myös lukioiden ainevalinnoissa. Yhä harvempi lukiolainen valitsee opiskella ja lopulta kirjoittaa vieraita kieliä. Ylioppilastutkintolau-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 148/2022 vp

takunnan mukaan pitkän saksan kirjoittaneiden määrä on vähentynyt vuodesta 2013 vuoteen 2022 noin 43 prosenttia. Vieraiden kielten opiskelu on vähentynyt myös ammatillisella toisella asteella.

Arvoisa puhemies! Syyt nuorten vähäiselle halukkuudelle opiskella kieliä ovat moninaiset. Pienenevät ikäluokat ja jatkuvasti tiukemmassa olevat resurssit tekevät monipuolisen kieltenopetuksen tarjoamisen perusteella yhä hankalammaksi varsinkin kouluille, joissa lapsimäärä vähenee. Ongelma koskettaa erityisesti haja-asutusalueita, joilla koulut ovat pienempiä, asettaen näillä alueilla asuvat oppilaat eriarvoiseen asemaan taajama-alueilla asuviin verrattuna. Kaikilla lapsilla ja nuorilla tulisi olla samat mahdollisuudet oppimiseen asuinpaikasta riippumatta. Tämä sisältää myös mahdollisuudet oppia vieraita kieliä. Ongelmana on myös se, että tyypillisesti vapaavalintaisten kielten oppitunnit ovat myöhään iltapäivällä, jolloin päivät venyvät pitkiksi tai oppilaalle tulee hyppytunteja. Tämä lisää kynnystä opiskella vieraita kieliä sekä niiden opiskelun kuormittavuutta.

Vieraiden kielten opiskeluun ei juuri kannusteta myöskään toisella asteella, jossa matematiikkaa usein arvostetaan enemmän kuin aiempaa menestystä kieliopinnoissa — jopa silloin, kun pyritään opiskelemaan vierasta kieltä yliopistoon. On nurinkurista, että esimerkiksi Helsingin yliopiston ranskan kielen koulutusohjelmaan pyrkivä saa tällä hetkellä pitkän matematiikan laudaturista enemmän pisteitä kuin pitkän ranskan laudaturista. Tätä on joskus perusteltu sillä, että matemaattiset taidot kertovat loogisesta ajattelusta enemmän kuin kieltenopiskelu, mutta siinä sorrutaan mielestäni kieltenopiskelun vähättelyyn. Kielitaito on pitkäaikainen prosessi, jossa sanavarastoa kasvatetaan parhaassa tapauksessa moneen vuoden aikajänteellä, mikä vaatii erittäin suurta motivaatiota.

Arvoisa puhemies! Jotta kieltenopiskelun vähenemisen kierre aina perustasolta korkeakouluun saataisiin katkeamaan, olisi tärkeää paitsi aloittaa kieltenopiskelu jo varhaiskasvatasiässä myös lisätä ja helpottaa vieraiden kielten opiskelua peruskoulussa. Tärkeää on, että kieltenopetukseen on riittävät resurssit ja että kielitarjonta on monipuolista jo varhaisessa vaiheessa. Myös teknologia tuo mahdollisuuksia, ja opetuksen tulee seurata aikaansa. Tähän tehokas keino olisi mahdollistaa vieraiden kielten opetus nykyistä laajemmin etäopetuksena myös peruskouluissa. Näin opetus pystyttäisiin järjestämään usean koulun yhteistyönä, jolloin pienemmissäkin kouluissa pystyttäisiin tarjoamaan harvinaisempien vieraiden kielten opetusta niistä kiinnostuneille.

Arvoisa puhemies! Vaikka vieraiden kielten opettaminen etäyhteyksin on jo nykyisellään mahdollista, muodostuu ongelmaksi usein se, että tällä hetkellä oppilaan tulee osallistua etäopetukseen koulun henkilökunnan valvomana, jolloin opetus annetaan käytännössä koulun tiloissa. Kouluilla ei ole useinkaan ylimääräisiä resursseja valvontatehtäviin, ja juuri tähän tämä lakialoite toisi muutoksen. Lakialoite mahdollistaisi etäopetuksen antamisen siten, että etäopetukseen voisi osallistua kotoa käsin huoltajan luvalla ilman valvontaa tai huoltajan valvonnassa. Tämä vapauttaisi opettajien ja muun henkilökunnan aikaa pois valvontatehtävistä ja loisi joustavuutta opetuksen aikatauluihin.

Uudistuksesta hyötyisivät erityisesti yläasteikäiset, jotka muutoinkin toimivat opinnoissaan yleensä ala-asteikäisiä itsenäisemmin. Meillähän on jo hyviä käytännön kokemuksia peruskouluissa annettavasta etäopetuksesta, kun koronaviruspandemian pahimpina aikoina opetus siirtyi luokkahuoneista etämaailmaan. Suurimmalla osalla oppilaista etäopiskelu toimi hyvin ja osalle oppilaista väylänä pois koulupudokkuudesta takaisin osaksi laadukasta suomalaista opetusta. Positiivista oli myös se, että useissa kouluissa opetustilanteet rauhoittuivat, ja koronaviruspandemian aikana laajasti käytössä ollut etäopetus lisäsi mer-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 148/2022 vp

kittävästi oppilaiden ja myös opettajien valmiuksia hyödyntää etäopetusta tehokkaammin kuin ennen pandemiaa.

Arvoisa puhemies! Suomi on pieni kansantalous, joka tarvitsee ulkomaankauppaa hyvinvointipalveluiden säilyttämiseksi. Kansainvälisessä kaupassa menestyminen edellyttää kieli- ja kulttuuriosaamista. Ainoastaan englannin kielen osaaminen ei läheskään aina riitä. Kansainvälinen elinkeinoelämä ja -yhteisö tarvitsevat tätä laajemmin kielivalikoiman osavia kieliosaajia. Suomen on myös kyettävä valvomaan etuaan monikansallisissa päätöksentekoaikavälissä, kuten Euroopan unionissa — tämä on nostettu esiin myös EU-selonteossa täällä eduskunnassa, ja juuri näissä viroissa laaja kielitaito on ensisijaisen tärkeää. Tulevaisuuden osajien kielitaito rakentuu monipuoliselle kielitarjonnalle peruskoulusta alkaen. Suomalaisten lasten ja nuorten kielitaidon monipuolistaminen vaatii useita toimenpiteitä ja rahallisia satsauksia. Oppilasmäärien vähentyessä ja opetukseen käytettävien resurssien tiukentuessa on koululaitokselle annettava mahdollisuus hyödyntää uudenlaisia oppimisen työkaluja, joista yksi keskeisimmistä, arvoisa puhemies, on etäyhteyksin annettava opetus, johon voi osallistua vaikka kotoa käsin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Koponen Ari, olkaa hyvä.

17.08 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Kauma ehdottaa aloitteessaan opetussuunnitelmaan kuuluvien vieraiden kielten opettamisen mahdollistamista etäyhteyksien avulla. Olen sivistysvaliokunnan jäsenenä samaa mieltä siitä, että opetuksen järjestämistapoja tulee uudistaa. Etäopetuksen puolesta olen puhunut koronapandemian alusta saakka. Se pitäisi mahdollistaa niiden lasten kohdalla, jotka siitä selkeästi hyötyvät ja joiden oppimistulokset parantuvat kotona omaan tahtiin opiskellessa. Esimerkiksi aistiyliherkille, neuropsykiatrisen diagnoosin omaaville oppilaille, sisäilmasta oireileville, kouluahdistuneille, maaseudun pitkien koulumatkojen oppilaille sekä kiusatuille se voisi sopia perinteistä opetusta paremmin.

Näkisin myös, että etäopetus voisi aloitteessa ehdotetulla tavalla sopia kielten opetukseen, sillä vapaaehtoisesti vieraita kieliä opiskelevat ovat tyypillisesti hyvin motivoituneita. Nykynuoret ovat tekniikan ihmelapsia, joille osa sosiaalisesta ympäristöstäkin on luontevasti verkossa, eikä sitä karsasteta.

Ja loppuun, puhemies: tämä auttaisi myös maaseudun pienempiä kouluja ja näiden alueiden elinvoimaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kaunisto, olkaa hyvä.

17.09 Ville Kaunisto kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Kaumalta erittäin laadukas oman lakialoitteensa esittely, ja siitä voi olla erittäin pitkälti samaa mieltä. On totta, että teknologian käyttö ja sen hyödyntäminen siinä, että nuori voi valita laajemmat opiskelumahdollisuudet ja materiaalit, on ainoastaan ja vain hyvä ajatus, ja lämpimästi tätä asiaa itsekin kannatan.

Suomi on pieni, vientivetoinen maa, ja me elämme puhtaasti sillä, että meillä vienti toimii, koska viennin vastapuolena meillä on tuontia: ilman vientiä on hyvin vaikea tuoda, ja tuonnin kautta me saadaan lääkkeitä, elektroniikkaa, millä yhteiskunta jälleen kerran pyörii. Eli ulkomaankaupan rooli Suomen pärjäämisessä on valtava, ja ne, jotka ulkomailla

Pöytäkirjan asiakohta PTK 148/2022 vp

ovat toimineet, varmasti voivat sen allekirjoittaa, että kielen osaaminen avaa aivan uusia ovia.

Ehkä viimeisenä pointtina nostan tämän: Usein kielten opiskelussa nousevat argumentit sitä vastaan: se on turhaa ja mahdollisesti tulevaisuudessa yhä turhempaa, koska tekoälyn kehityksen kautta voi hyvin olla niin, että joku päivä tulevaisuudessa on se tilanne, että me ymmärrämme toisiamme, puhutaan mitä kieltä vaan, ja teknologia mahdollistaa jo nyt käännöspalveluita melko laadukkaasti, saati mitä se sitten tulevaisuudessa on. Mutta tällä argumentilla toisaalta tuhotaan kaiken koulutuksen merkitys, eli onhan meillä Google tänä päivänä, jos haluaa jotain tietää. Kysymys on siitä, että haluaa itseään kehittää, oppia uusia asioita — on se kieliä, mitä ainetta tahansa — ja sillä on valtava arvo ihmisen kehitykselle. Ja sitä meidän pitää lainsäätäjinä tukea, sitä haluaa kehittyä, mikä meidän nuorilla on, kaikin mahdollisin tavoin. Siksi tämä on erittäin hyvä lakialoite edustaja Kaumalta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

17.11 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tässä on keskusteltu nimenomaan tästä edustaja Kauman hyvästä aloitteesta. Totean vain yleisellä tasolla sen, ja olen itsekin ottanut kantaa aikoinansa ja tehnyt aloitteen siitä, että tämä etäopetus mahdollistettaisiin perusopetuslaissa, eli sinne pitäisi tehdä muutos. Se auttaisi tässäkin tilanteessa, mutta se auttaisi monessa muussakin tilanteessa. Otetaan esimerkiksi: meillä on tällaisia harvinaisia kieliä, joihin ei tule riittävästi opiskelijoita, jolloin yksi koulu ei pysty niitä järjestämään, ja nyt jos me voitaisiin kerätä eri kouluista esimerkiksi jonkun kielen innostuneita opiskelijoita, niin me saadaan niitä ryhmiä täyteen. On myöskin muita: esimerkiksi uskonnonopetuksessa on tällaiset säännöt, että pitää olla määrätty määrä henkilöitä. Miksi näitä ei voisi järjestää etäopiskeluna?

Me ollaan nyt saatu kokemusta korona-aikana tästä etäopiskelusta, ja ei se ole kaikin puolin mennyt hyvin. Kaikki eivät siitä hyödy, mutta nythän kysymyksessä olisivatkin tällaiset yksittäiset kurssit, joita pitäisi pystyä järjestämään, ja aina kun ne pystytään järjestämään, niin hyvin suunnitellusti. Koronatilannehan oli se, että me jouduttiin aika niin kuin yhdessä viikossa polkaisemaan oppilaitoksissa nämä etäopiskelut, ja vaikka niihin kuinka oli valmistauduttukin jossain vaiheessa ja opiskeltu tätä etäopiskelua ja -opettamista, niin ei se aina kaikkien kohdalla sujunut hyvin, mutta nyt ovat kysymyksessä yksittäiset kurssit, yksittäiset oppiaineet, jotka kyllä pystytään tekemään. Ja varsinkin kun meillä on sellaisia tilanteita, että jollakin opiskelijalla ja oppilaalla saattaa olla elämässään sellainen vaihe tai hänellä saattaa olla esimerkiksi joku ongelma, terveysongelma, niin olisi mahdollista, että hän pystyisi opiskelemaan sieltä kotoa käsin, vaikka hän ei pysty tulemaan sinne koululle. Tällaisissakin tilanteissa tällainen pitäisi pystyä mahdollistamaan.

Totta kai se vaatii resursseja, totta kai se vaatii valmistautumista, mutta olen sitä mieltä, että tämä pitäisi perusopetuslaissa pystyä muuttamaan niin, että tämä olisi mahdollista. Kyllä minä luotan noihin meidän opettajiin ja rehtoreihin ja koulunjohtajiin, että he pystyvät aina arvioimaan sen, missä tilanteessa on järkevää käynnistää etäopiskelu. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

17.14 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Tämä edustaja Kauman lakialoite on erittäin tervetullut. Tässä edellä on puhunut väkeviä sivistyspoliitikkoja. Myös sivistysva-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 148/2022 vp

liokunnan puheenjohtaja, edustaja Risikon puheenvuoro etäopetuksesta laajemmin oli erittäin tärkeä. Tosiaan kannatan tätä lakialoitteen ajatusta.

Arvoisa puhemies! Suomi on hyvin vientivetoinen, avoin kansantalous. Jotta meillä tulevaisuudessakin on menestymisen edellytyksiä, niin tarvitsemme korkeaa osaamista. Me tarvitsemme erityisesti sellaista osaamista, että saamme ne parhaat — maailman parhaat — tuotteemme kaupaksi sitten tuolla maailmalla. Tarvitaan kielitaitoa, tarvitaan kulttuurin ymmärtämistä.

Arvoisa puhemies! Tämä aloite on perusteltu myös siltä kannalta, että nämä vientialamme myöskin sijaitsivat keskeisesti tuotantonsa osalta eri puolilla maata, varsin harvaan asuttua maata. Sanotaan vaikka matkailu, jota harvoin itse asiassa edes osataan vienniteollisuudeksi laskea: matkailu jos mikä on hieno vientiala, kun rahaa tuodaan Suomeen eikä täältä oikeastaan mukaan lähde kuin niitä matkailijoiden arvokkaita muistoja... [Mikrofoni sulkeutuu]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt tuli takaisin.

No niin, arvoisa puhemies, jatketaan sitten seuraavien vientialojen osalta. Elikkä toisaalta vaikkapa metsäteollisuutemme tai metalliteollisuutemme pitkät arvoketjut sijaitsivat ympäri maata. Tässä mielessä on todella tärkeää, että myös oppilaitoksilla eri puolilla maata on mahdollisuus tarjota korkeatasoista koulutusta, vaikkapa tämän lakialoitteen osalta kielikoulutuksen muodossa niin, että kun tämä etäopetus joustavammin mahdollistetaan, niin vaikkapa pienen peruskoulun yläluokilla samassa pienessä kunnassa sijaitsevassa lukiossa ja niin edelleen on mahdollisuus tarjota laajempaa kielivalikoimaa yhteistyössä tehden sitä alueen muiden kuntien kanssa tai vaikka maakunnallisesti. Tässä mielessä on todella tärkeää, että perheillä on mahdollisuus sijoittua eri puolille maata ja samalla kokea, että koulutus, jota siellä sitten paikallisesti perheen lapset voivat saada, on ei vain Suomen vaan samalla myös maailman parasta, kun meidän selvä tavoitteemme on pitää suomalainen koulutus maailman kärjessä myös tulevaisuudessa.

Tässä mielessä, arvoisa puhemies, tämä lakialoite on erittäin tärkeä, että se niin montaa kautta mahdollistaa sen, että Suomen keskeisimmät menestymisen edellytykset myöskin tulevaisuudessa ovat kunnossa. Haluan edustaja Kaumaa kiittää erittäin hyvästä lakialoitteesta ja sen tyylikkäästä esittelystä täällä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

17.17 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Oli todella ilo kuunnella edustaja Kauman tekemää lakialoitetta. Se, että voisi etänä opiskella kieliä koulussa, kuulostaa kyllä erittäin järkevälle. Varsinkin korona-aikana nämä etäopinnot ovat tulleet jo tutuksi, mutta tämä, että jatkossakin voisi opiskella, on hyvin järkevä idea. Itsekin tulen tuolta maaseutualueelta, ja jos tällainen tilaisuus olisi ollut jo silloin, kun olin itse opiskelemassa koulussa, niin olisin ollut tosi onnellinen, että olisi voinut valita sieltä kielen kuin kielen — tai ei välttämättä kielen kuin kielen, mutta kuitenkin joitakin semmoisia kieliä, mihinkä ei välttämättä siinä omassa pienessä koulussa ryhmää olisi tullut. Ehdottomasti tämä on hieno mahdollisuus. Kyllä toivoisin, että tämä lakialoite kantaisi eteenpäin. Jos miettii monia muita maita, niin englanti esimerkiksi on semmoinen kieli, että monissa maissa englantia

Pöytäkirjan asiakohta PTK 148/2022 vp

opetetaan vielä enemmän kuin Suomessa, ja kyllähän se on tärkeä kieli. Se on oikeastaan semmoinen maailmanlaajuisin kieli, mitä tuolla bisnesmaailmassa käytetään.

Tämä on tosi tervetullut aloite, kiitoksia siitä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kauma, olkaa hyvä.

17.18 **Pia Kauma kok:** Arvoisa puhemies! Haluan kiittää edustajia Koponen, Kaunisto, Risikko, Autto ja Reijonen erittäin kannustavista puheenvuoroista tämän lakialoitteen osalta. Kysymyshän on loppujen lopuksi aika pienestä muutoksesta, minkä tämä lakialoite vaatisi sinne lakiin, että sitä voitaisiin alkaa toteuttaa, mutta isosta asiasta sitten kuitenkin oppilaiden käytännön elämässä.

Toivon tietenkin, että sivistysvaliokunta ottaa tähän positiivisen kannan, kun se menee sinne käsittelyyn, mutta harmillisesti tietysti tämä meidän eduskuntakautemme on tässä nyt niin loppuvaiheessa, että sitä ei ehkä ehditä saada eteenpäin. Mutta toivon, että sitten seuraava hallitus ja seuraava eduskunta ottavat tämän lakialoitteen sisällön ja asiat käsitte-lyyn ja vievät sitä eteenpäin. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.